

показово проявляє себе на всіх напрямках своєї творчої діяльності — інструментально-виконавської, композиторської, наукової й науково-методичної, освітньо-педагогічної, культурно-просвітницької тощо.

Список використаних джерел:

1. Понікарова Л. Харківська академічна школа народно-інструментального виконавства (з досвіду діяльності кафедри народних інструментів ХДАК 1959–2004 рр.) : навч. посіб. Харків : ІНЖЕК, 2005. 76 с.
2. Про підсумки діяльності Харківської державної академії культури у 2024–2025 навчальному році та завдання на наступний 2025–2026 навчальний рік : (за матеріалами доп. в. о. ректора ХДАК Наталії Рябухи на конф. трудового колективу Академії 29 серп. 2025 р.) / Харків. держ. акад. культури ; [матеріали підгот.: Рябуха Н. О. (керівник), Сташевська І. О., Соляник А. А. та ін.]. Харків : ХДАК, 2025. 263 с.
3. Сташевський А. Кафедра народних інструментів. *Харківська державна академія культури: до 95-річчя з дня заснування* : монографія. Харків : ХДАК, 2024. С. 165–172.

Т. Большакова

ГОРДІСТЬ КАФЕДРИ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ХДАК — ЇЇ ВИПУСКНИЦЯ ВАЛЕНТИНА БІЛЕНЬКА: ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ МИТЦЯ В СЛУЖІННІ НАРОДНОМУ МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВУ

Т. Bolshakova

THE PRIDE OF THE DEPARTMENT OF FOLK INSTRUMENTS OF KSAC — ITS GRADUATE VALENTYNA BILENKA: THE LIFE AND CREATIVE PATH OF AN ARTIST DEVOTED TO FOLK MUSICAL ART

Кафедра народних інструментів Харківської державної академії культури — це не просто навчальний підрозділ, а справжній осередок академічного народно-інструментального мистецтва сходу України, що протягом 65 років залишається провідним центром формування професійних виконавців, педагогів, диригентів та діячів культури. Її історія — це шлях становлення та розвитку цілої мистецької школи, яка поєднала в собі найкращі традиції українського народного музикування і високі стандарти академічної виконавської культури. Визначаючи художні орієнтири, виховуючи любов до народного мистецтва й утверджуючи його гідне місце в сучасному музичному просторі, кафедра послідовно формувала у своїх студентів не лише майстерність, а й духовну причетність до великої культурної справи — збереження і примноження музичної спадщини України.

Найвищим досягненням кафедри, безперечно, є її випускники — покоління талановитих митців, які продовжують традиції харківської народно-інструментальної школи, утверджуючи авторитет вітчизняної культури як на національному, так і на міжнародному рівнях. Саме їхня творча самореалізація, професійна зрілість і педагогічна діяльність стали найкращим свідченням того, що кафедра народних інструментів ХДАК — це середовище, де народжується справжнє мистецтво.

Серед яскравих представників найпершого покоління випускників кафедри особливе місце належить Валентині Біленькій — мисткині, яка невтомно присвятила своє життя служінню музиці і своїм творчим шляхом являє переконливий приклад високої професійної відданості, педагогічного покликання та духовної щирості, що поєдналися в постаті справжнього митця, для якого музика стала сенсом і справою життя.

Життєвий і творчий шлях Валентини Миколаївни Біленької є прикладом служіння народному музичному мистецтву, що зростає з глибоких національних і духовних коренів української культури. Вона народилася 28 червня 1940 р. в місті Херсон — у родині, де повага до мистецтва і музики була невід'ємною частиною щоденного життя. Саме там розпочалося її знайомство зі світом звуків, ритмів та гармоній, яке згодом перетворилося на покликання та життєву місію.

Першим важливим етапом у становленні майбутньої мисткині стало навчання в Херсонському музичному училищі, яке вона закінчила у 1962 р. за спеціальністю «Культурно-освітня робота» зі спеціалізацією «Оркестр народних інструментів». Уже тоді проявилися її природна музикальність, глибоке відчуття ансамблевого та оркестрового звучання, організаторський хист і прагнення до педагогічної діяльності.

Подальший етап її професійного становлення пов'язаний із Харковом — містом, де у 1967 р. вона отримала вищу освіту, здобувши кваліфікацію керівника художньої самодіяльності оркестру народних інструментів. Саме тут сформувався її світогляд як митця і педагога, тут вона опанувала академічну дисципліну виконавства, усвідомила глибину народних традицій і важливість їх збереження в умовах сучасної культури.

Уже під час навчання Валентина Біленька вирізнялася вмінням надихати інших та організовувати колективну роботу. У 1964 р., проходячи педагогічну практику в Палаці культури Зміївської ДРЕС (нині — Слобожанський міський Палац культури), вона створила дитячий оркестр народних інструментів — колектив, який став справою її життя. З цього моменту почалася безперервна творча і педагогічна діяльність, що тривала понад шість десятиліть і принесла сотням дітей любов до музики та віру у власні сили.

Так розпочалася історія однієї з найвідоміших постатей сучасного народно-інструментального мистецтва України — випускниці кафедри народних інструментів Харківської державної академії культури, педагога, диригента, заслуженого працівника культури України та заслуженого діяча естрадного мистецтва Валентини Біленької.

Подальша її професійна еволюція розгорталася не тільки як кар'єра, але як шлях духовного служіння — вона зуміла поєднати в собі якості педагога, диригента, організатора та культурного діяча, створивши власну систему естетичного виховання молодих поколінь засобами народного інструментального мистецтва. Протягом десятиліть Валентина Миколаївна є незмінним художнім керівником і диригентом створеного нею при Палаці культури Зміївської ТЕС

(нині — Слобожанський Палац культури) у 1964 р. оркестру народних інструментів, який у 1977 р. отримав звання «Зразковий колектив», яке підтверджувалося неодноразово упродовж наступних років.

Цей колектив завжди вирізнявся унікальним творчим обличчям, художньою різноманітністю та жанровим синтезом: у ньому органічно поєднувалися інструментальне, вокальне та хореографічне мистецтво, що створювало неповторну атмосферу сценічної дії. Саме цей колектив став головною справою життя мисткині, полем її творчих пошуків та педагогічних новацій, осередком виховання кількох поколінь музикантів, які пронесли любов до народного мистецтва крізь роки.

Валентина Миколаївна послідовно розширювала межі оркестрового жанру, ініціюючи створення нових творчих формацій. Так, у 1978 р. виник вокальний ансамбль «Казка», який став своєрідною візитівкою дитячої співочої культури; у 1985 р. — ансамбль «Веселі ложкарі», що віродив колоритні традиції українського побутового музикування і згодом здобув звання стипендіатів Президентського фонду «Україна»; у 2003 р. з колишніх вихованців було створено «дорослий» оркестр народних інструментів «Реприза», який у 2014 р. отримав почесне звання «Народний аматорський колектив».

Педагогічна концепція Валентини Біленької ґрунтувалася на принципах виховання особистості через мистецтво. Вона розглядала участь дітей у колективі не лише як навчальний процес, а як школу духовного зростання, де формується працелюбність, дисципліна, взаємоповага і патріотичні почуття. У її діяльності поєднувалися вимогливість і доброзичливість, чітка організація і невичерпна емоційна підтримка, завдяки чому колектив став для дітей другою сім'єю.

Особливу увагу мисткиня приділяла популяризації народної творчості. Репертуар оркестру складався не лише з обробок українських народних пісень, але й із творів сучасних композиторів, що надавало змогу дітям долучатися до живого процесу розвитку музичного мистецтва. За її ініціативи в Палаці культури було створено клуб народної музики «Медіатор» та «Філармонію молодого робітника», відкрито відділення Музичного товариства України, організовано численні зустрічі з композиторами, виконавцями, диригентами, серед яких — Г. Цицалюк, В. Гайденко, В. Підгорний, М. Стецюн, Є. Дербенко, В. Заболотний, А. Данилов, В. Злобін, В. Грушко, І. Снедков, О. Міщенко та багато інших.

Педагогічна та організаторська діяльність В. Біленької набула широкого суспільного резонансу. Оркестр під її керівництвом виступав на численних концертних майданчиках України та за її межами — у Латвії, Литві, Естонії, Вірменії, Польщі, Німеччині, Грузії, Білорусі, а також на відомих українських фестивалях: «Слобожанські передзвони», «Печенізьке поле», «Сад пісень Сковороди», «Дитятко» та ін.

Невичерпна енергія Валентини Миколаївни та її професійна відданість стали основою для створення Міжнародного фестивалю народної музики і пісні «Райдужний світ народних мелодій», який вона започаткувала у 1985 р. За роки існування цей фестиваль об'єднав сотні колективів із України та зарубіжжя,

став майданчиком дружби, культурного обміну й натхнення для молодих музикантів.

Творчість Валентини Біленької отримала визнання не лише на обласному, але й на всеукраїнському та міжнародному рівнях. Її колектив став багаторазовим лауреатом і дипломантом міжнародних, всеукраїнських, регіональних фестивалів та конкурсів, серед яких: «Юні таланти», «Граї гармонь», «Тоніка», миколаївські фестивалі «Ліра» і «Дружба», Всеукраїнський дитячий фестиваль мистецтв у Києві «Веселі канікули осені», південноукраїнський «Осіньня пастораль», запорізький «Срібні струни», верхньодніпровський «Дніпровий зорепад», міжнародний фестиваль «Музика Via Regia» у Німеччині, а також харківські «Слобожанські передзвони», «Дитятко», «Сад пісень Сковороди». Міжнародний фестиваль народної музики і пісні «Райдужний світ народних мелодій» протягом десятиліть є унікальним явищем у культурному просторі України, об'єднуючи понад 300 оркестрів, ансамблів і солістів із різних міст України та зарубіжжя.

Завдяки численним гастрольним поїздкам оркестр під керівництвом Валентини Біленької представляв Україну в Латвії, Литві, Естонії, Вірменії, Грузії, Польщі, Німеччині, Білорусі, а також у багатьох містах нашої держави. Ці виступи не лише розширювали культурні горизонти юних виконавців, але й стали потужним чинником міжкультурного діалогу та творчої дипломатії. Телевізійні програми — «Грають юні музиканти», «Сонячне коло», «Пісня скликає друзів», «Творчість юних» — неодноразово транслювали виступи оркестру, популяризуючи народне мистецтво серед широкого загалу.

Висока майстерність та організаторський талант Валентини Миколаївни знайшли відображення в численних відзнаках та званнях. За багаторічну працю і вагомий внесок у розвиток культури вона була нагороджена нагрудними знаками «За відмінну роботу у культосвітніх закладах профспілки» та «За досягнення у самодіяльному мистецтві», медаллю «Ветеран праці», а також почесними грамотами Міністерства культури і мистецтв України, Харківської обласної державної адміністрації та Зміївської районної державної адміністрації. Їй присвоєно звання «Заслужений працівник культури України» (1985), «Почесний громадянин Зміївського району» (2011) та «Заслужений діяч естрадного мистецтва України» (2015), а також вона є лауреатом творчих премій імені І. І. Слатіна та В. Ступницького — відзнак, що надаються за визначний внесок у розвиток музичної культури України. Ім'я Валентини Біленької занесено до Книги Пошани Музичного товариства України, що є свідченням національного визнання її заслуг перед українським народом.

Сьогодні, навіть у страшних умовах воєнного часу, Валентина Миколаївна продовжує активно працювати, залишаючись натхненницею своїх вихованців, колег та численних послідовників. У її творчій діяльності дивовижним чином поєднуються талант митця, сила педагога й мудрість наставника. Її діяльність — це не просто виконавське мистецтво та педагогічна робота, а місія відродження і збереження духовних цінностей українського народу через мову музики.

Творча спадщина Валентини Біленької — це не лише історія успіху однієї особистості, але й жива традиція українського народного мистецтва, що надихає сучасних митців на пошук гармонії між минулим і майбутнім, між традицією та новаторством. Її життя і творчість — гідний приклад того, як відданість справі, щирість і віра в людей можуть трансформувати працю виконавця та педагога на справжнє мистецтво культурного впливу та морального натхнення для багатьох поколінь.

Валентина Біленька — це яскравий приклад того, як талант, праця і відданість справі можуть перетворити долю окремої людини на важливу частину історії української культури. Кафедра народних інструментів пишається тим, що була дотична до професійного становлення мисткині на етапі навчання та співпрацювала на етапі реалізації численних митецьких проєктів. І навіть якщо такі випускники є унікальним явищем, а такими вони, безумовно, і мають бути, саме їхня присутність в історії кафедри є найкращим доказом того, що її діяльність має глибокий зміст і справжній сенс — сприяти розвитку професіоналів та особистостей, здатних творити, надихати й залишати по собі духовний спадок.

Т. Пасічинська

**ТВОРЧА ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Т. В. БОЛЬШАКОВОЇ
В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КАФЕДРИ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ХДАК**

Т. Pasichynska

**CREATIVE AND SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL ACTIVITIES OF T. V. BOLSHAKOVA
IN THE CONTEXT OF THE DEPARTMENT OF FOLK INSTRUMENTS OF KSAC**

Кафедра народних інструментів Харківської державної академії культури (ХДАК), яка відзначає 65-річчя від дня свого заснування, є одним із провідних українських центрів підготовки викладачів, диригентів та виконавців у сфері народної музики. З моменту свого заснування в 1960 р. кафедра пройшла значну еволюцію, яка була тісно пов'язана із творчою діяльністю багатьох видатних викладачів та керівників, а також із розвитком традицій і методик народно-інструментального виконавства. Серед визначних постатей, котрі суттєво вплинули на формування виконавської школи кафедри, на особливу увагу заслуговує заслужена діячка мистецтв України, професорка Тетяна В'ячеславівна Большакова. Творчий 50-річний шлях відомої баяністки, педагогині, науковиці та організаторки невід'ємно пов'язаний з історією кафедри народних інструментів ХДАК.

Тетяна В'ячеславівна Большакова народилася 28 травня 1951 р. у смт. Південне Харківської області. Початкову музичну освіту здобула в дитячій музичній школі № 7 ім. М. П. Мусоргського, продовжила навчання в Харківському музичному училищі ім. Б. М. Лятошинського (кл. баяна Андренко). У 1975 р. з відзнакою закінчила Харківський інститут мистецтв ім. І. П. Котляревського (кл. баяна Л. М. Горенко, кл. диригування В. О. Гризодуб). Ґрунтовна академічна освіта стала міцною основою для подальшої творчої та педагогічної діяльності,